

lálható, megfelelő formája azonban egyedül a *dráma*, amelynek már a (görög *dran*, „cselekedni” igéből képzett) neve is azt jelzi, hogy a színháték valójában a cselekvés utánzata.⁶ Az utánzás eleme azonban nemcsak a színész művészetében, hanem amiként Arisztotelész helyesen fejt ki, a színmű létrehozásában vagy megírásában is megtalálható, legalábbis azzal a fönntartással, hogy a dráma teljességgel csupán akkor jön létre, amikor eljátsszák a színházban. Csak a színészek, a beszélők, akik újra lejátsszák a történet cselekménysorát, közvetíthetik nem is annyira a történet, mint az önmagukat benne fölfedő „hősök” értelmét.⁷ A görög tragédia fogalmaival szólva ez azt jelentené, hogy a történet közvetlen és általános jelentését egyaránt a kar fedi föl, amely nem utánoz,⁸ szövege tisztán költészet, míg a történet cselekvőinek kézzelfogható önazonossága, ami kibújik minden általánosítás és ennélfogva mindennemű tárgyiasítás alól, csakis a cselekvés utánzása révén közvetíthető. A színház emiatt válik par excellence politikai művészetté; az emberi élet politikai szférája egyedül itt válik a művészet részévé. Mi több, ez az egyedüli művészet, amelynek egyetlen tárgya az ember másokkal való kapcsolata.

Keresztesi József

AZ EZERARCÚ

Középkorú szőke asszony voltam,
házi likőrrel kínáltalak.
A hajadba túrtam, rád leheltem,
egyszerre volt édes és émelyítő.

Nagy testű barna kutya voltam,
a szürkületben sárga szemmel,
halkan morogva futottam melletted
a léckerítés túlsó oldalán.

Fonsorhiba voltam a tükrödön,
sötét moccanás a hold függönyén,
gyors borzongás, elrebbenő árny
a látómeződ perifériáján.

⁶ Már Arisztotelész említi, hogy azért a *drama* szót választották, mert *drōntest* (‘cselekvő embereket’) utánóznak (POÉTIKA, 1448a28). Maga az értekezés nyilvánvalóvá teszi, hogy Arisztotelész a minden művészetre értelmezett „imitációs” modelljét a drámából meríti; a fogalom általánosítása és a többi művészetre történő kiterjesztésének kísérlete jobbára esetlennek és alkalmatlannak bizonyul.

⁷ Arisztotelész ezért általában nem a cselekvés (*praxis*), hanem a cselekvők (*prattontes*) utánzásáról beszél (lásd POÉTIKA, 1448a1 sk., 1448b25, 1449b24 sk.). Ennek használatában ugyanakkor nem következetes (vö. 1451a29 vagy 1447a28). Döntő, hogy a tragédia témája nem az emberek minősége, azaz a *poiotes*, hanem a velük megésett történetek, „a tettek és az élet [...] a szerencse és a szerencsétlenség” (1450a15–18. Sarkady János ford.). A tragédia tartalma így nem az, amit jellemnek neveznénk, hanem a cselekmény, illetve az eseménysor.

⁸ A pszeudoarisztotelészi *PROBLEMATÁ* is jelzi, hogy a kar „kevésbé utánó” (918b28).

Tejüveg fénye a lambérián,
meztelen talp a linóleumpadlón.
Én voltam a hallgató,
barátságos tiszt a sorozóbizottságban,
akivel – úgy képzelted – talán szót lehet érteni.

ÉJJELI UTAZÁS

A fekete mozdony alkonytájban indul az éjjeli útra,
állnak a peronon tücskök, pockok, nagyhasu bogarak,
fűtik a mozdonyt szorgos, kormosképű erdei törpék,
ülnek a padokon az utasok a poggyászuikkal a pad alatt.

Hármat füttyent a fekete mozdony, mozdul a kereke,
égnek meredő vaskéménye forró gőzből felleget ereget,
tücskök, pockok, nagyhasu bogarak búcsút vesznek az ittmaradóktól,
kalauz a zsémbes, vénséges vén vándorpatkány, kezeli a jegyeket.

Icipici házak elúsznak, a villanyfényes kicsi város elúszik,
úszik a bakterházzal a bakter, a cincér, billeg rajta a vasutassapka,
emeli a tárcsát, szalutál, figyel a fülkék suhanó fényét,
bámul utánuk, hátha majd egy napon ő is elutazhatna.

Megy a vonat, száguld éjbe-sötétbe, csattog a váltón,
nagy hegyek árnyai közt zakatol a füstös éjjeli járat,
tücskök, pockok, nagyhasu bogarak ülnek a lámpavilágnál,
kinn csak az erdei szél zúg, benn a kupékban álmos a sok kicsi állat.

Megy a vonat, átkel az alvó hegyeken, fenyvesen, átkel az alvó éjjeli tájon,
erdei népek figyelik a vonatot fák tetejéről, bodzabozótból,
zakatol a pályán fölfele a fekete mozdony, húzza a kocsikat,
holdfény moccan a lombok mélyén, fátylas szárnyú éjjeli lények kelnek a
holdból.

Nem látnak ki az icipici utasok a sűrű sötétbe,
elmajszolják csilivili kis kosarukból az otthoni ennivalót,
az ablaküvegről csak a lámpavilág veri vissza a fényét,
nem látnak ki, nem látják, hogy a fenyves tüskés hátán mászik a hold.

Zakatol az éjjeli járat, kanyarog a vad hegyi úton,
szédítő, mély szakadékok peremén, karcsú viaduktokon át,
tücskök, pockok, nagyhasu bogarak nyugtalan álmuk alusszák,
csöppnyi fejéből majd csak a hajnalfény törli ki mindnek az álma nyomát.

És hajnalban, hogy kiszalad a fekete mozdony az alagút száján,
nézik a színes tájat, a reggeli képet nagy figyelemmel –
tücskök, pockok, nagyhasu bogarak ujjongva tapadnak a maszatos
ablaküvegre,
a sziklákon túl, a hegy lábánál odalenn széles, fényes sávban csillog
a tenger.

Németh Bálint

UTÓSZÓ

Feltettem egy kávé, míg vártalak. Aznap már hatot ittam – talán ez az egy mánia csillapíthatja az összes többit. Új csomagot kellett bontanom, a negyedkilós téglá, mint egy sírkő, és megint a borzongató szomorúság, mikor megszűnik a vákuum, és egy hiány hirtelen hiányozni kezd. Könnyű sóhaj, és mert kezem remegett, egy kiskanálnyi kávé a konyhapultra hullott. Akár a hangyák, gondoltam pontatlanul, fekete a piszkosfehéren, nem takarítom fel – őszintébb így. Kisfiús hazugság, de magam helyett vigyáztam erre a tényérnyi területre, legyen mire mutogatnod, ha megérkezel. Szerencsére most is késve jöttél, míg hiányoztál, addig volt remény. És volt időm, és volt kávé, és teged is megkínáltalak, ahogy rég nem látott barátot szokás. Emlékeztem: kevés tej, két cukor. Láttad a szétszóródott fekete szemeket, és nem tetted őket szóvá, holott jólesett volna a biztatás. A csészéd nem mosogattam el, bizonyára az aljára tapadt cukor vonzotta oda később a hangyákat, de őket sem hibáztattam, és magamat se. Ecetes szivaccsal töröltem végig a pultot, óvatosan, mintha a hátadat, aztán feltettem egy kávé – nehogy újra elkezdődjön.

EKCÉMA

Hatodik napja lomtanítják a pincét. A hangyák is borúsak, nyüzsögnek, noha nekik végképp nem kell tartaniuk semmitől. Persze nekem sem volna szabad félnem, itt csak albérlő vagyok, a pincéhez nincs közöm. Mégis úgy bámulom a kisteherautó platóját, mint a tenyeredet, amiből végre ki lehetett hámozni, hogy nincs jövő. Gyűlnek a mosdókagylók, képkeretek, néhány szálkás gerenda, és viszketni kezdek, mintha igenis felelős lennék azért, ami most alkatrészenként kerül a napvilágra. Önfeledtnek mutatkozom az erkélyen, bár a munkások villogó tekintetéből kiderül, észlelték gyengeségem. A hangyák kémje vagyok, úgy tartják, de nem sejtik, miért felhősödik el néha a homlokom, nem tudják, holnap miért viszem megint vásárra a bőröm.